

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ

А.В.Кравченко, аспірант

Науковий керівник: **О.Ю.Єрмаков**, доктор економічних наук, професор
Національний аграрний університет

*Досліджено ефективність використання та напрями збереження
й відтворення земельних ресурсів.*

*Исследованы эффективность использования и пути сохранения
и восстановления земельных ресурсов.*

Організаційно-економічним проблемам використання земельних ресурсів присвячено наукові праці таких вчених, як: Добряк Д.С., Новаковський Л.Я., Третяк А.М., Федоров М.М. та ін.

При визначенні ефективності господарювання в аграрному секторі потрібно звернути увагу й на такий критерій оцінки стану сільськогосподарських угідь, як рівень родючості ґрунтів. Він визначає потенціал ефективності сільськогосподарських угідь і має значний вплив на результати господарювання в цілому.

Як відомо, використання ґрунтів протягом тривалого часу під сільськогосподарськими культурами при незбалансованому внесенні добрив призводить до гострої нестачі тієї чи іншої поживної речовини, тобто зниження родючості. При інтенсивній технології вирощування сільськогосподарських культур винос поживних речовин культурами значно перевищує кількість їх внесення з органічними та мінеральними добривами, внаслідок чого основний показник родючості ґрунту — вміст гумусу зменшується.

Серед комплексу агротехнічних заходів, спрямованих на підвищення родючості землі та ефективності її використання, підтримання позитивного балансу поживних речовин у ґрунті, важливе місце належить внесенню мінеральних та органічних добрив. Але сьогоднішній стан сільськогосподарського виробництва і внесення мінеральних та органічних добрив не в змозі компенсувати витрат гумусу, а нарощування використання мінеральних добрив може привести до закислення ґрунтів, накопичення вмісту нітратів у

вирощеній продукції.

Так, під урожай 2005 року сільськогосподарськими підприємствами області під всі сільськогосподарські культури, сінокоси та пасовища внесено 39,9 тис. тонн мінеральних добрив в поживних речовинах, що на 4% більше порівняно з минулим роком і в 5 разів менше, ніж в 1990 році, в тому числі 23,1 тис. тонн азотних (58% в загальному обсязі), 8,3 тис. тонн фосфорних, включаючи фосфоритне борошно (21%), 8,5 тис. тонн калійних (21%) [1].

В розрахунку на 1 гектар посівної площі внесено по 45 кг мінеральних добрив, що у 3,5 раза менше, ніж в 1990 році (рис. 1).

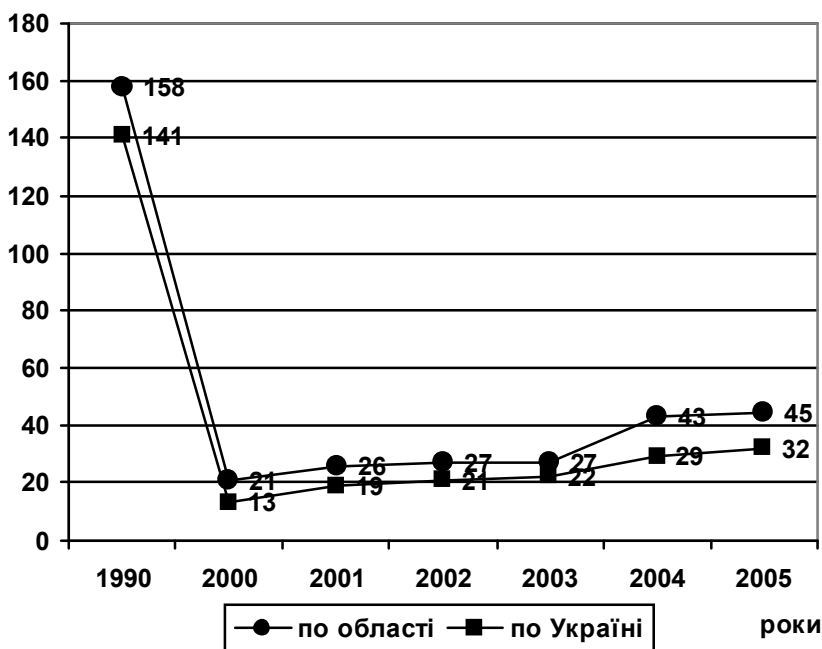

Рис. 1. Внесення мінеральних добрив на 1 га посівів сільськогосподарських угідь

За період 1990-2005 років внесення мінеральних добрив на кожний гектар посіву цукрових буряків скоротилося в 1,5 раза, Вісник аграрної науки Причорномор'я, Випуск 3, т.1, 2007

зернових культур (без кукурудзи) — у 3,8 раза, кукурудзи на зерно — у 2,9 раза, картоплі — у 2,7 раза, соняшнику (культуру, що найбільше збіднює ґрунт) — майже в 5,4 раза, кормових культур — у 8 разів. Що стосується органічних добрив, то їх обсяги внесення напряду залежать від чисельності поголів'я худоби, яке постійно знижується. Фактично у 2005 році було удобрено лише 2% посівної площі, тоді як у 1990 році 19%, і внесено 1 млн. тонн органіки, в середньому по 1,1 тонни на гектар, майже в 10 разів менше, ніж в 1990 році. Органічні добрива вносились на 19 тис. гектарів, що на 26% менше, ніж торік і в 12 разів менше проти 1990 року [2].

Одним із показників ефективного функціонування аграрних підприємств також є землезабезпеченість, яку визначають як відношення площі відповідних угідь до наявного населення країни (області, району, підприємства). Україна належить до країн з порівняно високим рівнем землезабезпеченості. Так, на душу населення у нашій країні припадає 0,64 га ріллі, тоді як у Франції — 0,32 га, а в Німеччині — 0,14 га. Щодо досліджуваного регіону, то рівень землезабезпеченості тут на початок 2007 р. становив 1,09 га сільськогосподарських угідь і 0,95 га ріллі (рис.2).

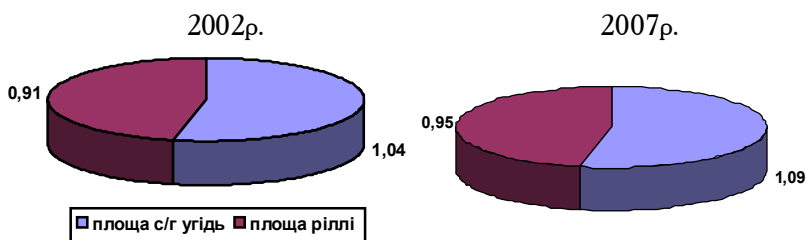

Рис. 2. Землезабезпеченість населення Черкаської області, га

Оскільки зі зростанням кількості населення показник землезабезпечення знижується, тому виникає необхідність в постійному поліпшенні земельних ресурсів, бережливому використанні їх, не допускаючи необґрунтованого вилучення сільськогосподарських

угідь для потреб інших галузей народного господарства.

Окрім землезабезпечення, не менш важливим показником є землевіддача, яка визначається як відношення вартості валової продукції одержаної з гектара сільськогосподарських угідь до грошової оцінки цих угідь. На прикладі Черкаської області нами розраховано землевіддачу по окремих районах (табл.).

Таблиця
Розрахунок землевіддачі по районах Черкаської області у 2005 році

Райони	Валова продукція з 1 га с/г угідь, тис.грн.	Грошова оцінка 1 га с/г угідь, грн.	Площа с/г угідь, тис.га	Землевіддача
Городищенський	3197	10939	48,5	0,292
Драбівський	2273	13454	91,5	0,168
Жашківський	2758	12505	71,3	0,221
Звенигородський	2704	11826	59,3	0,228
Золотоніський	3550	12523	83,2	0,283
Кам'янський	1834	10824	42,2	0,169
Канівський	1954	9258	39,5	0,211
Катеринопільський	1841	11525	47,4	0,159
К-Шевченківський	3575	9770	40,5	0,365
Лисянський	2197	10587	43,1	0,207
Маньківський	2778	10967	56,4	0,253
Монастирищенський	2151	11650	50,8	0,184
Смілянський	3016	10260	49,5	0,294
Тальнівський	1934	12201	68,3	0,159
Уманський	2332	12528	97,2	0,190
Хрестинівський	2602	12265	47,0	0,212
Черкаський	10298	11138	44,5	0,925
Чигиринський	3290	8931	34,4	0,368
Чорнобаївський	3575	13959	93,5	0,256
Шполянський	2177	11393	78,1	0,191
Всього	2937	11691	1186,2	0,251

Із наведених даних бачимо, що показник землевіддачі не залежить від площі землі, а навпаки, у тих районах, де землезабезпеченість менша, землевіддача — більша і стає очевидним, що ефективніше землю використовують саме у цих районах.

Відтак, нині досягнутий у сільськогосподарських підприємствах

рівень ефективності використання землі поки що низький. Це пояснюється зниженням родючості землі і тим, що значні площі сільськогосподарських угідь піддаються вітровій і водній ерозії, збільшується площа засолених і кислих ґрунтів. Так, у сільськогосподарському виробництві області знаходиться 405,8 тис.га особливо цінних орних земель. У результаті ерозії з цих орних земель щорічно змивається 27,4 тис. тонн родючого шару ґрунту, що складає в середньому близько 15,7 тонн з одного гектара. Тому в кожному аграрному підприємстві доцільно запровадити науково обґрунтовану систему землеробства, що відіграватиме вирішальну роль у підвищенні родючості ґрунтів.

Отже, спираючись на досвід зарубіжних країн (наприклад, в США понад 30% орних земель зайнято багаторічними травами на сіно, сінаж і на випас), пропонуємо в Україні розширити площі під такими багаторічними травами, як люцерна і конюшина. Цінність останніх полягає в тому, що лише ці культури при оранці залишають у ґрунті гумус, підвищуючи його родючість.

Резервом у поліпшенні використання земельних ресурсів є також підвищення продуктивності природних кормових угідь, частка яких в Україні становить 17,8% всієї площі сільськогосподарських угідь. Але значні площі природних сінокосів і пасовищ використовуються не досить ефективно, хоча виробництво кормів на них є значно дешевшим, ніж на орних землях.

Також потребують змін і традиційні підходи до планування структури посівних площ зернових культур, які необхідно поєднувати з правильним чергуванням сільськогосподарських культур. Правильно побудовані й освоєні сівозміни підвищують урожайність на 30-40% і забезпечують повніше використання техніки і робочої сили.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сільське господарство Черкащини. Статистичний щорічник. – Черкаси, 2006. - 161 с.
2. Внесення мінеральних та органічних добрив під урожай 2005 року в Черкаській області. Статистичний збірник. – Черкаси, 2006. - 49 с.